

ถ้อยคำปฏิเสธในภาษาถิ่นโคราช:

การทดลองวิจัยภาษาศาสตร์ภาคสนามผ่านสื่อออนไลน์ในภาวะโรคระบาดโควิด-19

ลธิเชศวร์ เจนเรียว¹

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้ถ้อยคำปฏิเสธในภาษาถิ่นโคราช โดยการทดลองวิจัยภาคสนามทางภาษาศาสตร์ผ่านสื่อออนไลน์เนื่องจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ใช้แบบสอบถามสัมภาษณ์ออนไลน์และบันทึกการสนทนาในกลุ่มผู้ใช้ภาษาถิ่นโคราชทั้งที่อาศัยอยู่ในและนอกเขตจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 35 คนด้วยคำถามเชิงเรื่องเล่า (Narrative) 10 คำถาม

ผลการศึกษาถ้อยคำปฏิเสธในภาษาถิ่นโคราชพบว่า จากการสัมภาษณ์และการใช้แบบสอบถามออนไลน์ ได้ถ้อยคำปฏิเสธ 330 คำตอบ มีการปนภาษาของภาษาอื่นเช่น ภาษาลาว (ถิ่นอีสาน) ภาษาไทยมาตรฐานและมีหน่วยอนุภาคภาษามอญ-เขมร เช่น ‘เด’ [dɛ̌] ฯลฯ คำปฏิเสธภาษาถิ่น ได้แก่ ‘หิ’ พร้อมรูปแปร 44 ครั้ง (13.33%) คำช่วยกริยาบ่งความปฏิเสธ ‘มิ’ 108 ครั้ง (32.73%) ปรากฏร่วมกับ ‘แม่น’ 1 ครั้ง มีการใช้ศัพท์ภาษาไทยมาตรฐาน ‘ไม่’ แทน ‘มิ’ 23 ครั้ง (6.97%) ศัพท์ภาษาลาว ‘บ่’ 12 ครั้ง (3.64 %) คำปฏิเสธ ‘ต่าว’ ปรากฏ 4 ครั้งไม่พบการใช้คำว่า ‘เปล่า’ คำปฏิเสธสำคัญของภาษาถิ่นโคราคคือ ‘จึก’ มีรูปแปรต่าง ๆ 63 ครั้ง (19.09 %) ปรากฏร่วมกับคำว่า ‘เด’ หน่วยอนุภาคในภาษามอญ - เขมร 24 ครั้ง (7.27%) เหลว/แล้ว 50 ครั้ง (15.15%) ดอก/ตอก 30 ครั้ง (9.09%) มีคำสั่งเชิงปฏิเสธ “อย่า” 20 ครั้ง (6.36%) และพบรูปแบบการปฏิเสธอื่น ๆ

การวิจัยภาษาศาสตร์ภาคสนามผ่านสื่อออนไลน์แทนการลงพื้นที่จริงนี้ประสบความสำเร็จ กล่าวคือได้คำศัพท์ปฏิเสธและวิธีการใช้ถ้อยคำปฏิเสธจำนวนมากพอที่จะนำมาวิเคราะห์รูปแบบได้ แต่พบปัญหาสำคัญ ได้แก่ ทักษะการใช้อุปกรณ์การสื่อสารเพื่อทำแบบสอบถามหรือสัมภาษณ์ออนไลน์ นอกจากนี้ข้อมูลภาษายังจำกัดในกลุ่มของนักเรียน นักศึกษา ผู้มีการศึกษาสูงและมีรายได้สูงเท่านั้น

คำสำคัญ: คำปฏิเสธในภาษาถิ่นโคราช วิจัยภาษาศาสตร์ภาคสนาม สื่อออนไลน์ โรคระบาดโควิด-19 ภาษาถิ่นโคราช

¹นักศึกษาระดับปริญญาโทบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล

sittichess.che@gmail.com Ph.D. student in Linguistics, Research Institute of Language and Culture of Asia, Mahidol University

Abstract

The purpose of this study was to study the use of negative utterances in Khorat Thai dialects by experiment of online linguistic field research due to the COVID-19 epidemic applying an online questionnaire and online interview recording among 35 Khorat Thai dialect speakers living in and outside Nakhon Ratchasima province with 10 narrative questions.

The results of the study of negations in Khorat Thai dialects with 330 available responses from online interviews and questionnaires are mixed with other languages such as Lao (North-Eastern Thai dialect), standard Thai, and some Mon-Khmer particles e.g., เด้ [dɛ̌] etc. There are the dialect negative words namely ที้ [hɯʔ] 'no' 44 times (13.33%), negative auxiliary verb i.e. มี [mǐ] 'not' 108 times (32.73%) together with แม่น [mɛ̌:n] 'right' only once, Standard Thai 'ไม่' [mǎi] 'not' is substituted for 'มี' [mǐ] 23 times (6.97%), and Lao word 'บ่' [bɔ:] 'not' is used 12 times (3.64%). In addition, the negative word 'ต๋าว' [tǎ:w] 'empty' as same meaning and usage as the word เปล่า [plà:w] in Standard Thai appeared 4 times (1.21%) but เปล่า [plà:w] is not found at all. The significant negative word of Khorat Thai dialect is จี้ก [tɕák] 'don't know' with its variations appearing 63 times (19.09 %), often with เด้ [dɛ̌] 'particle', the Mon-Khmer particle for 24 times (7.27%), with หล่ว [lɛw] 'finished' (TAM) 50 times (15.15%), and with ดีก [dǎk] 'particle' 30 times (9.09%). Additionally, there are the negative markers expressing imperative mode as the standard Thai 'อย่า' [jà:] 'do not' for 20 times (6.36%), and other forms of negation are found.

To sum up, this online field linguistic research instead of actual field trip is successful as the researcher could collect enough data of negative words with their usages to be able to analyze the data but there were some critical problems i.e. communication technological device skills for online questionnaires and interview. In addition, the language data is limited in the group of students, high education, and higher income people.

Keywords: negations, field linguistics research, online media, COVID-19 pandemic, Khorat Thai dialect

1. บทนำ

การศึกษาภาษาถิ่นนั้นว่ามีความสำคัญทั้งในทางภาษาศาสตร์เองและยังเอื้อต่อการศึกษาวิเคราะห์มนุษย์โดยผ่านหลักฐานสำคัญคือ ‘ตัวภาษา’ ภาษาถิ่นเป็นแหล่งข้อมูลการแปรทางภาษาที่ (Chambers & Trudgill, 1998, p.15) การศึกษาภาษาถิ่นเป็นประโยชน์ต่อประวัติศาสตร์ของภาษาเนื่องจากการเก็บรักษารูปดั้งเดิมที่สูงอยู่แล้วอีกทั้งยังให้รายละเอียดลักษณะเฉพาะของภาษาของชนกลุ่มใหญ่ในพื้นที่ที่ถูกกลืนเพราะให้ความสนใจเฉพาะรูปมาตรฐาน (Trudgill, 1974, p.5) นอกจากนี้การทำแผนที่ภาษาสามารถใช้ศึกษารูปแบบการอพยพย้ายถิ่น การกระจายของภาษาและประวัติศาสตร์ทางวัฒนธรรมของรูปภาษาที่ใช้ในพื้นที่บริเวณกว้างได้ (Trudgill, 1998, p. 3) และเมื่อศึกษาภาษาเชิงเปรียบเทียบและทราบรูปดั้งเดิมจะเห็นอิทธิพลของอำนาจผ่านภาษาในพื้นที่นั้น ๆ (Chambers & Trudgill 1998, p.151) ที่สำคัญคือประโยชน์ในด้านการสืบสวนอาชญากรรม (Forensic Linguistics) กรณีศึกษาที่สำคัญ ได้แก่ Labov (1997) ที่ปลดปล่อยผู้บริสุทธิ์จากการพิสูจน์ว่าผู้ที่ขู่ว่าระเบิดไม่ได้มาจากนิวยอร์กแต่มาจากบอสตันบริเวณนิวอิงแลนด์ด้วยการแสดงลักษณะเด่นของผู้พูดภาษาถิ่น

ภาษาถิ่นโคราชเริ่มมีการศึกษาวิจัยอย่างเป็นระบบปรากฏในหนังสือเรื่อง From Ancient Thai to Modern Dialects ของ Brown, J.M. (1965, น.23 อ้างใน วิจิตรน ภาณุพงศ์ 2529, น.23) กล่าวว่า ภาษาถิ่นโคราชเป็นภาษาลูกผสมที่เกิดจากภาษาลาวซึ่งเปลี่ยนระบบมาเป็นภาษาไทยมาตรฐาน คือ พุดภาษาไทยมาตรฐานแต่สำเนียงเป็นลาว คนที่พูดภาษาถิ่นโคราชสามารถสื่อสารกับคนที่พูดภาษาไทยมาตรฐานได้เข้าใจ (Mutual Intelligibility) ในขณะที่ไม่สามารถสื่อสารกับภาษาถิ่นลาวให้รู้เรื่องได้แต่ภาษาถิ่นโคราชกลับมีระบบเสียงคล้ายสำเนียงภาษาลาว นอกจากนี้ ชุนสูงบกข ศึกษากร (2521, น.63) กล่าวว่า ภาษาโคราชไม่ใช่อีกภาษาควรเรียกว่า “ภาษาไทยสำเนียงโคราช” คำที่ใช้พูดมีทั้ง คำไทย ลาว เขมร ญวน และมอญแต่มีการดัดแปลงเพื่อให้คล้องปาก ส่วนถาวร สิบงกข (2527, น.4) กล่าวว่า ภาษาถิ่นอีสานที่โคราชมียุคสำเนียงแตกต่างจากภาษาถิ่นอีสานในจังหวัดอื่น ๆ อย่างเห็นได้ชัด ผู้พูดภาษาถิ่นอีสานในถิ่นอื่นไม่ยอมรับว่าภาษาถิ่นโคราชเป็นภาษาถิ่นอีสานโดยเมื่อมีคนพูดสำเนียงภาษาถิ่นโคราชจะไม่เรียกว่า “เว้าลาว” แต่เรียกว่า “พุดโคราช”

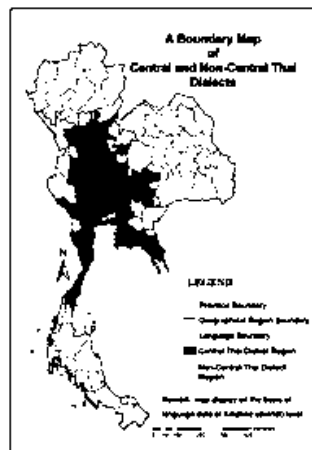
จากข้อความข้างต้น มีการถกเถียงกันเรื่องสำเนียงอันสะท้อนถึงภูมิกำเนิดหรือชาติพันธุ์ของชาวโคราช คนที่พูดภาษาถิ่นโคราชโดยส่วนใหญ่จะไม่ยอมรับว่าตนเองเป็นคนลาว หรือคนเขมร อย่างไรก็ตาม การศึกษาภาษาถิ่นโคราชยังสามารถสะท้อนประวัติศาสตร์คำศัพท์บางคำของไทยมาตรฐานตลอดจนคำศัพท์ร่วมตระกูลกับภาษาลาว อีกทั้งคำศัพท์มอญ และเขมรดั้งเดิมได้ด้วย

2. วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาภาษาถิ่นโคราชในยุคเริ่มต้นมักเป็นการศึกษาภาษาศาสตร์ในเชิงสัทศาสตร์ สัทวิทยา ภูมิศาสตร์ภาษาถิ่น และวิทยาหน่วยคำ เช่น ชลิตา รินทร์พรหม (2520) ศึกษาระบบหน่วยเสียงในภาษาถิ่นโคราชโดยใช้ระบบไวยากรณ์โครงสร้าง ต่อมาวรรณา เทียนมี (2526) ศึกษาวรรณยุกต์ในภาษาถิ่นโคราช ในปีเดียวกันถาวร สุงกงข (2526) ศึกษาวิเคราะห์เสียงและความหมายของคำศัพท์ในภาษาถิ่นโคราช หลังจากนั้นมีการศึกษาภาษาถิ่นโคราชโดยใช้เทคโนโลยีในเชิงกลศาสตร์เพื่อแสดงผลเชิงประจักษ์ยิ่งขึ้น ได้แก่ มนัส โกมลทา (2539) มีการใช้ทฤษฎีแทกมีมีคมาวิเคราะห์ระบบเสียงภาษาถิ่นไทเบ็งหรือไทแดง (ภาษาถิ่นโคราช) ในเขตจังหวัดลพบุรี โดยสุรชาติพิทย์ อีรานูวรรณ์ (2545) และยังมีการศึกษาที่ใช้วิธีวิเคราะห์แบบดั้งเดิมในงานศึกษาระบบเสียงภาษาถิ่นโคราชในอำเภอขามสะแกแสงโดยพระสิทธิศักดิ์ ธมมททยาโท (2563) นอกจากการศึกษาคำศัพท์ควบคู่กับระบบเสียงแล้วยังมีกลุ่มที่ศึกษาในเชิงคำศัพท์ตามหน้าที่ทางไวยากรณ์ ได้แก่ นฤมล จันทระกุลวงศ์ (2528) ศึกษาลักษณะนามในภาษาถิ่นโคราช อ. โชคชัย ต่อมาณัฐรา จุลพรหม (2534) ศึกษาคำลงท้ายในภาษาถิ่นโคราชและจอมขวัญ ขำโคกสูง (2553) ศึกษาคำซ้อนในภาษาถิ่นโคราชและจากเดิมศึกษาว่าคำศัพท์ภาษาถิ่นโคราชมีเสียงควบกล้ำน้อย ปัจจุบันกนิษฐา พุทธเสถียร และทิพย์วารี สงนอก (2563) พบว่ามีทั้งออกเสียงและไม่ออกเสียงคำควบกล้ำซึ่งมีการแปรอย่างไรทิศทางไม่สามารถสรุปได้ทั้งนี้ น่าจะมาจากการศึกษาภาษาไทยมาตรฐาน เป็นต้น

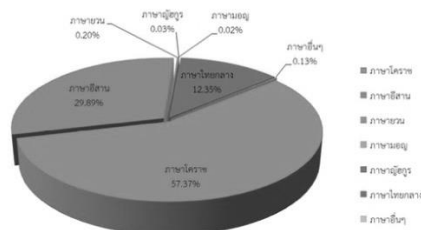
การศึกษาวិชาตภาษาศาสตร์ยุคเริ่มต้น นอกจากจะศึกษาเรื่องระบบเสียงและคำศัพท์ของภาษาถิ่นโคราชแล้ววิจินต์ ภาณุพงศ์ (2529) พยายามวางแนวทางการศึกษาภูมิศาสตร์คำศัพท์ ซึ่งเลือกศึกษาพื้นที่จังหวัดนครราชสีมาทั้งจังหวัดอาจเพราะเป็นพื้นที่ที่แสดงรูปแบบทั้งทางด้านเสียงและคำศัพท์จากภาษาไทยมาตรฐานอย่างเด่นชัดในขณะที่ประภัสสร มลิวัลย์ (2530) ศึกษาภูมิศาสตร์ภาษาถิ่นโคราชในจังหวัดสระบุรีซึ่งเป็นการศึกษาภาษาถิ่นโคราชนอกพื้นที่จังหวัดนครราชสีมาเช่นเดียวกับชูชีพ เปียดนอก (2532) ศึกษาเรื่องคำศัพท์ในภาษาไทยถิ่นโคราชที่ปรากฏ

ชุมชนหลายแห่งเช่น ในจังหวัดปทุมธานี เป็นต้น ยิ่งกว่านั้นมีการพัฒนาการศึกษาภาษาถิ่นโดยขยายอาณาบริเวณออกไปกว้างขึ้น เช่น สุวิไล เปรมศรีรัตน์ (2542) ศึกษาภาษาและชนชาติพันธุ์ในเขตที่ราบสูงโคราชซึ่งพบว่ามีทั้งหมด 20 ภาษาที่พูดในพื้นที่นี้รวมทั้งภาษาถิ่นโคราชโดยมีจำนวนผู้พูดภาษานี้ในเขต 5 จังหวัด 83 อำเภอ 185 ตำบลและ 1881 หมู่บ้าน การศึกษาในเชิงพื้นที่ที่มีการพัฒนายิ่งขึ้น โดยศิริวิไล ธีระโรจนารัตน์และกัลยา ดิงศกัทธิย์ (2552) ได้ศึกษาการสร้างแผนที่ภูมิภาคทางภาษาถิ่นของประเทศไทย: กรณีศึกษาแนวแบ่งเขตภาษาไทยถิ่นกลางและได้ผลการศึกษาออกมาดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 ขอบเขตพื้นที่คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นกลาง

จากการศึกษาพื้นที่คำศัพท์โดยระบบ GIS ทำให้ทราบว่าภาษาถิ่นโคราชถือว่าเป็นภาษาไทยกลุ่มหนึ่งและในพื้นที่นั้นยังมีภาษาอีกหลายภาษาปะปนกัน เช่น ภาษาลาว ภาษามอญ ภาษาญ้อกร ภาษาเขมร เป็นต้น ทั้งนี้พระสิทธิศักดิ์ ธมมทยาโท (พรมสิทธิ์) เรืองเดช ปิ่นเชื่อนขัตติย์ และปรีชา คะเนตนอก (2563) ศึกษาภาษาถิ่นในจังหวัดนครราชสีมาตามแนวภูมิภาษาศาสตร์และพบว่าในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมามีการใช้ภาษาปะปนกันรวมอย่างน้อย 6 ภาษาได้แก่ ภาษาไทยมาตรฐาน (กลาง) ภาษาลาว (ไทยอีสาน) ภาษามอญ ภาษายวน (ภาษาไทยถิ่นเหนือ) ภาษาญ้อกร และภาษาอื่น ๆ โดยมีสัดส่วนดังภาพที่แสดงต่อไปนี้

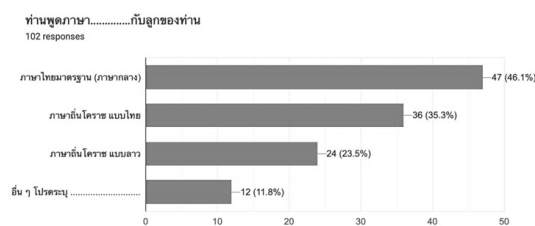
ภาพที่ 2 สัดส่วนจำนวนประชากรที่พูดภาษาต่าง ๆ ในเขตจังหวัดนครราชสีมา
(พระสิทธิศักดิ์ ธมมทายาทและคณะ, 2563)

การศึกษาภาษาถิ่นโคราชที่สัมพันธ์กับปัจจัยอื่น ๆ เช่น ในการเรียนรู้หรือ ที่มีอิทธิพลต่อมิติอื่นทางสังคม ได้แก่ วรณีย์ บุญศักดิ์ (2526) ศึกษาอิทธิพลของภาษาถิ่นโคราชที่มีต่อการเขียนคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หรืองานวิจัยของอรุณี สนมื่นไวย (2552) การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการใช้ภาษาถิ่นโคราชในโรงเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2551 หรือทิพย์วารี สงนอก (2564) ได้พัฒนาโมบายแอปพลิเคชันสนับสนุนการเรียนรู้ภาษาถิ่นโคราชของนักเรียนชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 6 ในเขตเทศบาลนครนครราชสีมาซึ่งนับเป็นการสร้างสรรค์สื่ออิเล็กทรอนิกส์เกี่ยวกับภาษาถิ่นโคราชในระดับภาษา (Discourse) และการเข้าใจความหมาย (Semantics)

งานวิจัยยุคหลังที่เริ่มศึกษาในเชิงภาษาศาสตร์สังคมชัดเจนขึ้นได้แก่ งานวิจัยของพรพิริ สิริ (2549) ที่ศึกษาการแปรของคำศัพท์และวรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่นโคราชตามรุ่นอายุและความสะดวกของการคมนาคมเป็นการศึกษาที่น่าได้แรงบันดาลใจทางสังคมมาร่วมวิเคราะห์การแปรของคำศัพท์และเสียงวรรณยุกต์และมีการศึกษาการเลือกใช้ภาษาและทัศนคติต่อภาษาถิ่นโคราช คือ บุขบา ผ่องสาเคน (2557) การศึกษานี้จะช่วยพยากรณ์พลังชีวิตหรือการดำรงอยู่หรือความเข้มข้นการใช้ภาษา (Language Vitality) ต่อมางานวิจัยของธนสุกานต์ ภัทรธิติสกุลและทัศนาลัย บุรพาชีพ (2560) ศึกษาเรื่องการแปรคำศัพท์ภาษาถิ่นโคราชซึ่งได้ผลการศึกษาน่าสนใจคือกลุ่มผู้สูงอายุ (อายุ 55 ปีขึ้นไป) ใช้คำศัพท์ในพจนานุกรมภาษาถิ่นโคราชมากที่สุดแต่ที่รองลงมากลับเป็นเด็กวัยรุ่น (อายุ 15 – 25 ปี) ใช้คำศัพท์ในพจนานุกรมภาษาถิ่นโคราชมากกว่ากลุ่มวัยผู้ใหญ่ (อายุ 35 – 45 ปี) และกลุ่มที่มีการศึกษาระดับพื้นฐานขึ้นไปใช้คำศัพท์ในพจนานุกรมภาษาถิ่นโคราชมากกว่ากลุ่มที่มีการศึกษาภาคบังคับลงมา ในขณะที่กรกมล ไวยราบุดร, เพ็ญญา สุขเสริมและศิริวงศ์ เหลือสุข

(2561) ศึกษาการดำรงอยู่ของภาษาถิ่นโคราชพบว่าภาษาถิ่นโคราชมีแนวโน้มการใช้เป็นภาษาไทยมาตรฐานมากขึ้นเช่นเดียวกับสิทธิเชศวร์ เจนเรื่อย (2563) ที่ศึกษาทัศนคติและการเลือกใช้ภาษาถิ่นโคราชบนสื่อออนไลน์ซึ่งพบว่า ผู้ที่พูดภาษาถิ่นโคราชที่มีบุตรจำนวน 102 คนส่งต่อภาษาถิ่นโคราชไปยังรุ่นลูกประมาณร้อยละ 60 ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 3 การเลือกใช้ภาษาถิ่นโคราชกับบุตร

จากผลงานวิจัยที่ผ่านมากล่าวโดยสรุปคือกลุ่มผู้ที่มีอายุน้อยแม้จะมีทัศนคติที่ดีต่อภาษาถิ่นโคราชแต่กลับเลือกใช้ภาษาถิ่นโคราชในแวดวงต่าง ๆ ลดน้อยลงและในระดับประเทศแสดงถึงความหลากหลายทางภาษาและวัฒนธรรมทั้งสนับสนุนให้มีการใช้ภาษาถิ่นมากขึ้นและมีโครงการรณรงค์เกิดขึ้นในจังหวัด ได้แก่ โครงการราชภัฏโคราชเชิดชูภาษาถิ่น อนุรักษ์ภาษาชาติ งานวันภาษาไทยแห่งชาติ เป็นต้น ที่สำคัญเมื่อเครือข่ายสังคมออนไลน์เริ่มใช้กว้างขวางและได้รับความนิยมแพร่หลาย มีการสร้างกลุ่มเครือข่ายเพื่ออนุรักษ์ภาษาถิ่นโคราชขึ้นมาดังเช่นงานวิจัยของกนิษฐา พุทธเสถียร ทิพย์วารี สงนอกและพรมงคล นาคดี (2563) ที่กำลังดำเนินการอยู่โดยศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลทางเสียงและสร้างแผนที่ภูมิศาสตร์ภาษา ทว่าคำศัพท์ที่เลือกเก็บข้อมูลเป็น 16 หมวด ได้แก่ ภูมิประเทศ สัตว์ ที่อาศัยของสัตว์ อวัยวะ สีสรรชาติ รูปร่าง คำกริยา การทำอาหาร อุปกรณ์ ห้องครัว การเกษตร เครื่องมือ ระยะเวลา ผลไม้ ผัก และตัวเลข โดยส่วนใหญ่เป็นหน่วยคำศัพท์ที่มักเป็นคำเนื้อหา (Content Word) ซึ่งมีหน้าที่ทางไวยากรณ์หลัก ๆ คือเป็นประธานหรือภาคแสดงของประโยคเป็นสำคัญ ทั้งนี้พจนานุกรมภาษาถิ่นโคราชฉบับออนไลน์ ได้ระบุว่า คำปฏิเสธ เช่น จึกเต๋ [tɕák.dě] จึกเหล่ว [tɕák. lɛw] เป็นเสมือนเครื่องบ่งชี้หรือแสดงอัตลักษณ์ของผู้ที่พูดภาษาถิ่นโคราชโดยตรง ดังภาพจากศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี (2012) ดังนี้

ข้อมูลคำศัพท์

จิกเค่ (ว.)

1. ไม่รู้ (ย่อมาจากคำว่าไม่รู้จัก) ไม่รู้ดอกคำนี้เป็นการเล่นแสดงสัญลักษณ์โคราชเต็มตัว

ภาพที่ 4 ตัวอย่างคำปฏิเสธที่แสดงอัตลักษณ์ภาษาถิ่นโคราชที่ปรากฏในพจนานุกรมภาษาโคราชออนไลน์

จากการทบทวนวรรณกรรมดังกล่าวข้างต้นทำให้ผู้วิจัยเลือกศึกษาภาษาถิ่นโคราชโดยเน้นศึกษาเรื่องถ้อยคำปฏิเสธในภาษาถิ่นโคราชเป็นสำคัญเนื่องจากเป็นถ้อยคำที่มีลักษณะเด่นและแสดงอัตลักษณ์ชุมชนภาษาถิ่นโคราชซึ่งการศึกษาเพื่อให้ได้คำศัพท์ในทางภาษาศาสตร์มักใช้วิธีการเก็บข้อมูลภาคสนามที่ลงพื้นที่จริงเป็นสำคัญ ทว่าเนื่องจากภาวะการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) ตั้งแต่ปลายปี 2562 ทำให้การศึกษาโดยลงพื้นที่จริงไม่สามารถทำได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงใช้วิธีการศึกษาซึ่งเก็บข้อมูลโดยอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ผ่านสื่อออนไลน์

การศึกษาวิจัยภาคสนามทางภาษาศาสตร์ในลักษณะผ่านสื่อออนไลน์เริ่มมีการศึกษานับตั้งแต่ทศวรรษ 1900 โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเกิดการระบาดของเชื้อโควิด – 19 ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญเนื่องจากไม่สามารถศึกษาวิจัยภาคสนามทางภาษาศาสตร์ตามชนบทเดิมได้ มีงานเขียนที่เกี่ยวข้องกับการใช้สื่อออนไลน์ที่สำคัญ ได้แก่ Paolillo (1999) และ St.Amant (2007) เป็นต้น ทั้งนี้งานวิจัยในช่วง 2 ทศวรรษที่ผ่านมาวิจัยโดยใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อช่วยเสริมการเรียนรู้โดยไม่ได้เป็นการศึกษาประเด็นเรื่องการใช้อยู่อาศัยจากเทคโนโลยีการสื่อสารในการเก็บข้อมูลและวิจัยที่จะมาใช้ในการทดแทนการลงพื้นที่จริง จนกระทั่งในปีที่ผ่านมา 2563 สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนาเป็นปัจจัยกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการศึกษาวิจัยในด้านนี้อย่างฉับพลัน มีผู้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการปรับตัวการศึกษาวิจัยภาคสนามทางภาษาศาสตร์ คือ Leeman, A. et.al (2020)

การศึกษาวิจัยทางภาษาศาสตร์ผ่านสื่อออนไลน์มีบทความวิจัยที่น่าสนใจ ได้แก่ Paolillo (1999) โดยในบทคัดย่อของเขากล่าวว่า นักวิชาการหลายคนคาดการณ์ว่าการโต้ตอบทางออนไลน์จะมีผลระยะยาวต่อวิวัฒนาการของภาษาแต่มีการวิจัยทางภาษาเพียงเล็กน้อย Paolillo ได้พัฒนาแนวทางศึกษาการแปรและการเปลี่ยนแปลงของภาษาในการสื่อสารผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์โดยใช้วิธีวิเคราะห์ทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณของไฟล์บันทึกการโต้ตอบทางอินเทอร์เน็ต Relay Chat การวิเคราะห์ทำให้เห็นความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างค่อนข้างสูงระหว่างตำแหน่งทางสังคมของ

ผู้เข้าร่วมวิจัยในช่องทางและการแปรทางภาษาที่ใช้ ความสัมพันธ์เชิงภาษาศาสตร์สังคมที่เกิดขึ้นใหม่นั้นซับซ้อนกว่าที่คาดการณ์ไว้ตามทฤษฎีภาษาศาสตร์สังคม

จากการศึกษาของ Leeman และคณะพบว่า การรวบรวมข้อมูลทางภาษาศาสตร์มักเกี่ยวข้องกับการสัมภาษณ์ผู้ร่วมวิจัยในบริบทหนึ่ง ๆ เนื่องจากข้อควรระวังด้านความปลอดภัยที่เกี่ยวข้องกับการระบาดใหญ่ของ COVID-19 ทำให้การเก็บรวบรวมข้อมูลดังกล่าวหยุดชะงักลงอย่างกะทันหันหรือนโยบายการเว้นระยะห่างทางกาย (Social distancing) บังคับให้งานภาคสนามทางภาษาศาสตร์เข้าสู่ภาวะหยุดชะงักอย่างไม่ตั้งใจในหลายส่วนของโลก อย่างไรก็ตามปัญหาดังกล่าวสามารถสร้างแรงบันดาลใจให้เกิดนวัตกรรมได้เพื่อสนับสนุนการศึกษาด้านภาษาศาสตร์ภาคสนามผ่านสื่อออนไลน์ ผู้วิจัยได้เสนอแนวทางที่จะสามารถสร้างความเชื่อถือได้โดยเปลี่ยนจากการสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัว เป็นการรวบรวมข้อมูลออนไลน์แบบเสมือนด้วยแนวทางดังนี้ คือ ผู้ร่วมวิจัยจะอยู่ที่บ้านและใช้แอปพลิเคชันบนสมาร์ตโฟนทำให้สามารถบันทึกเสียงคุณภาพสูงและนำเสนอเนื้อหาทางภาษาได้หลากหลาย ขณะที่ผู้เข้าร่วมวิจัยกำลังบอกข้อมูลผ่านการประชุมทางวิดีโอ (Zoom, 2020) แอปพลิเคชันสมาร์ตโฟนและโครงสร้างพื้นฐานที่น่าเสนอนั้นเป็นแหล่งข้อมูลเปิดที่เข้าถึงได้และปรับเปลี่ยนได้ตามความต้องการเฉพาะของนักวิจัย เพื่อสำรวจว่าประสบการณ์ของผู้เข้าร่วมในการรวบรวมข้อมูลแบบตัวต่อตัวนั้นแตกต่างจากการเข้าร่วมในสภาพแวดล้อมเสมือนจริงหรือไม่ ผู้วิจัยได้ศึกษาพิสูจน์แนวคิดกับผู้เข้าร่วมวิจัย 36 คน ผลการวิจัยเผยให้เห็นประสบการณ์การสัมภาษณ์ที่แตกต่างกันซึ่งสนับสนุนความน่าเชื่อถือของแนวทางที่เสนอ ผู้วิจัยสรุปผลการศึกษานี้ด้วยการอภิปรายถึงประโยชน์และข้อผิดพลาดของแนวทางใหม่นี้

ทั้งนี้ในส่วนของการข้อเสีย ผู้วิจัยพยายามจัดการกับข้อจำกัดมากมายของกระบวนการที่ศึ้นใหม่นี้ จุดอ่อนสำคัญคือปัญหาด้านเทคนิค เช่น คุณภาพการบันทึกของสมาร์ตโฟนที่หลากหลายและทักษะการใช้คอมพิวเตอร์ของผู้เข้าร่วมที่แตกต่างกัน แม้จะมีข้อจำกัดเหล่านี้ ผู้วิจัยก็คิดว่าแนวทางนี้จะยั่งยืนและมีประโยชน์เมื่อเผชิญกับการระบาดใหญ่เช่น โควิด-19

ดังกล่าวข้างต้นเป็นผลการศึกษาที่สอดคล้องกับบริบท สถานการณ์และความต้องการของผู้เขียนอย่างยิ่ง ทั้งนี้งานวิจัยชิ้นนี้ศึกษาในประเทศที่พัฒนาแล้วคือเยอรมนีแต่ในการศึกษาภาษาถิ่นของประเทศไทยหรือภาษาของกลุ่มชนชาติพันธุ์ซึ่งส่วนใหญ่เป็นประชากรที่อยู่ห่างไกลและยังไม่

มีทักษะทางอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มากนักจึงทำให้ผู้เขียนต้องการศึกษาตามบริบทสังคมไทยทั้งนี้ โดยผู้วิจัยออกแบบข้อกำหนดที่ต้องการศึกษา คือ ถ้อยคำปฏิเสธในภาษาถิ่นโคราชและออกแบบแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ออนไลน์พร้อมทั้งสร้างเฟซบุ๊กแฟนเพจตลอดจนกลุ่มเครือข่ายสังคมออนไลน์โดยใช้แอปพลิเคชันไลน์และกลุ่มบนเฟซบุ๊ก

สำหรับการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อทดลองใช้พื้นที่เสมือนในการเก็บข้อมูลถ้อยคำปฏิเสธในภาษาถิ่นโคราช งานศึกษาส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นไปที่การใช้พื้นที่เสมือนเพื่อการเรียนการสอนภาษามากกว่าจะมุ่งเน้นการเก็บข้อมูลภาษา อย่างไรก็ตามมีหนังสือของ Sloan & Quan-Haase (2017) ได้รวบรวมและเสนอแนวทางการศึกษาวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบสหวิทยาการ (Interdisciplinary Research หรือย่อว่า IDR) ทั้งเชิงลึกและเชิงกว้าง (Klein, 2014 cited in Sloan & Quan-Haase, 2017)

การวิจัยสื่อสังคมออนไลน์จำเป็นต้องมีการทำงานร่วมกันของชุดทักษะทางเทคนิคที่หลากหลาย ร่วมกับนวัตกรรมด้านระเบียบวิธีวิจัยและความรู้เกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางสังคมดังนั้นจึงใช้ IDR ในวงกว้าง เช่น กระบวนการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลอาจมีความยุ่งยากและทักษะที่ทำให้สามารถจัดการข้อมูลชุดใหญ่ได้นั้นสอดคล้องกับวิทยาการคอมพิวเตอร์มากกว่า นักวิชาการด้านสังคมศาสตร์หรือมนุษยศาสตร์ ที่สำคัญต้องใช้ความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ ตัวอย่างเช่นโครงการ NSF โดย Ming-Hsiang Tsou ซึ่งศึกษา “แบบจำลองเชิงพื้นที่ของพลวัตของมนุษย์ในโซเชียลมีเดียและเครือข่ายสังคม” กับการบูรณาการระเบียบวิธีทางภูมิศาสตร์ ภาษาศาสตร์ วิทยาการคอมพิวเตอร์ สังคมศาสตร์และการสื่อสาร (National Science Foundation, 2014) ปัญหาคือระเบียบวิธีใดที่เอื้อต่อบูรณาการการศึกษาสื่อสังคมออนไลน์ได้ดีที่สุด

จากการทบทวนวรรณกรรมที่ใช้ศาสตร์ข้ามแขนงมาวิเคราะห์ร่วมกันจะเห็นว่าต้องอาศัยองค์ความรู้ที่หลากหลายและเฉพาะทาง สำหรับนักภาษาศาสตร์จำเป็นต้องมีองค์ความรู้และทักษะสำคัญตามข้อจำกัดและศักยภาพของสื่อ (Sloan & Quan-Haase, 2017, p. 43) ได้แก่ ความซับซ้อน การตั้งสมมติฐานในการศึกษานั้นจำเป็นต้องอาศัยวิธีแก้ปัญหาที่ซับซ้อนโดยสหวิทยาหรือปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างแรงจูงใจเนื่องจากการศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ตลอดจนการดึงดูดโน้มน้าวให้มาทำกิจกรรมต้องอาศัยองค์รวมทั้งเหตุผลทางวิชาชีพและเหตุผลส่วนตัวซึ่งต้องอาศัยทักษะอีกประการหนึ่งเพื่อกระตุ้นความอยากรู้และให้ผู้ร่วมวิจัยมาเข้าร่วม

กิจกรรมและศักยภาพการสร้างสรรคงานวิจัยเชิงสหวิทยาการนี้จะต้องนำไปสู่วิธีการแก้ปัญหาใหม่ และใช้นวัตกรรมในการสร้างสรรค์เพื่อศึกษาในการออกแบบสื่อสังคมออนไลน์นั้น

สำหรับการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้เขียนก็ประสบปัญหาจากข้อจำกัดดังกล่าวทั้งสิ้นซึ่งจะสรุปในส่วน อภิปรายผลการศึกษาต่อไป อย่างไรก็ตามในหนังสือ ของ Sloan & Quan-Haase ได้เสนอวิธีการศึกษาเชิงภาษาศาสตร์ที่อาจจะช่วยให้สามารถเก็บข้อมูลได้ดีขึ้น ผู้ร่วมวิจัยให้ความร่วมมือและสื่อสารภาษา คำศัพท์ในภาษาถิ่นที่เราต้องการเก็บข้อมูล นั่นคือ วิธีการวิจัยเรื่องเล่าขนาดย่อม (Small Stories Research)

การวิจัยเรื่องเล่าขนาดย่อม (Small Stories Research) ได้รับการพัฒนาขึ้นเพื่อพิจารณา แนวคิดและการวิเคราะห์สำหรับกิจกรรมการเล่าเรื่องต่าง ๆ (Narrative Research) ที่ยังศึกษาไม่ มากพอและไม่มีมีความสำคัญต่อตัวตนของคู่สนทนาที่ได้รับการยอมรับนัก ส่วนใหญ่เพราะเป็น เรื่องราวเพียงบางส่วนหรือไม่สมบูรณ์และการเล่าเรื่องแบบปลายเปิดซึ่งบางครั้งเกินขอบเขต

ผู้เขียนได้ใช้ระเบียบวิธีในการวิเคราะห์เรื่องเล่าขนาดย่อมที่พัฒนาขึ้นสำหรับเรื่องเล่าขนาด ย่อมในบริบทแบบเห็นหน้ากันเนื่องจากมีความยืดหยุ่นและความเปิดกว้าง ระเบียบวิธีวิเคราะห์การ เชื่อมโยงกันแบ่งออกเป็น 3 ชั้น ได้แก่ 1) วิธีเล่า 2) พื้นที่ของเรื่องเล่า และ 3) ผู้เล่าเรื่อง ซึ่งมีจุดเน้น ร่วมกันแบบผสมผสานระหว่างการโพสต์ออนไลน์และการมีส่วนร่วมประเภทต่าง ๆ

การวิจัยภาคสนามของการวิจัยเรื่องเล่าขนาดย่อมเป็นสิ่งที่ทำเป็นกิจวัตรในงานวิจัยของ ผู้เขียนโดยอาศัยความช่วยเหลือของชาติพันธุ์วิทยาแบบเปิดกว้างและปรับตัวได้ (Hine et al. 2009) สิ่งนี้เกี่ยวข้องกับการใช้เส้นทางที่ยืดหยุ่นในการทำงานภาคสนามเมื่อเวลาผ่านไปเพื่อให้เหมาะกับ ภูมิทัศน์ที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาของสื่อสังคมออนไลน์ นอกจากนี้ยังเกี่ยวข้องกับการเปิดกว้างรับ วิธีการ ‘บูรณาการ’ ในมุมมองของ Markham (2013) โดยธรรมชาติสื่อสังคมออนไลน์มีการนำ รูปแบบที่ไม่น่าจะเป็นไปได้มารวมกันในรูปแบบจินตนาการและการตอบสนอง ตัวอย่างเช่น การรับรู้ และการมีส่วนร่วมของนักวิจัยในวัฒนธรรมสื่อสังคมออนไลน์ด้วยกระบวนการในการติดตาม การ แบ่งปัน และการติดตามตามเวลาจริงถือเป็นส่วนสำคัญของการพัฒนาความเข้าใจด้านอัตลักษณ์ ชุมชนภาษา

ปัจจุบันมีการปรับใช้วิธีการนี้ที่เปลี่ยนไปเล็กน้อยมากเพื่อเข้าใจปรากฏการณ์เฉพาะมากกว่า การใช้ทั่วไป การศึกษาไม่นานมานี้ใช้วิธีการทำงานภาคสนามผ่านสื่อออนไลน์เพื่อทำความเข้าใจ แนวทางปฏิบัติของ Instagram กับวิถีชีวิตบล็อกเกอร์ (blogger) ในสิงคโปร์ เช่น Abidin (2014) จากมุมมองของนักวิจัยบางครั้งแง่มุมที่น่าสนใจที่สุดของโลกเสมือนจริง (VW) เป็นพื้นที่ที่มีการผลิต

ภาษาจำนวนมากมหาศาลทั้งในภาษาแม่ของผู้ใช้และในภาษาอื่น ๆ ที่ผู้ใช้ต้องการฝึกฝน แม้ว่าเทคโนโลยีที่เราใช้ในปัจจุบันจะมีวิวัฒนาการไปอย่างมากตั้งแต่ปี 2539 แต่ข้อกักรวดด้านจริยธรรมหลายประการยังคงมีเหมือนเดิมเช่นเดียวกับการวิจัยภาคสนามออนไลน์รูปแบบอื่น ๆ มีองค์ประกอบหลัก 3 ประการที่เราต้องพิจารณาได้แก่ การเข้าถึงแบบกลุ่ม พื้นที่สาธารณะและพื้นที่ส่วนตัวรวมทั้งการรับรู้ความเป็นส่วนตัว

3. ปัญหานำวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมดังกล่าวข้างต้นแม้จะมีความพยายามศึกษาภาษาถิ่นโคราชแต่การเก็บข้อมูลส่วนใหญ่เป็นคำศัพท์เนื้อหาซึ่งเป็นศัพท์พื้นฐานในขณะที่ถ้อยคำปฏิเสธในภาษาถิ่นโคราชเป็นถ้อยคำสำคัญที่แสดงอัตลักษณ์ของผู้สื่อสารภาษาถิ่นโคราชซึ่งมีถ้อยคำและมีวิธีการหลากหลาย ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาถ้อยคำปฏิเสธในภาษาถิ่นโคราชซึ่งการเก็บข้อมูลทางภาษาที่ดีควรเก็บข้อมูลภาคสนามว่าเนื่องจากสถานการณ์การระบาดใหญ่ของเชื้อไวรัสโคโรนาส่งผลให้การวิจัยภาคสนามทางภาษาศาสตร์หยุดชะงักดังกล่าว ผู้วิจัยจึงทดลองพัฒนาช่องทางการเก็บข้อมูลภาษาผ่านสื่อสังคมออนไลน์รวมทั้งการใช้การบันทึกการประชุมออนไลน์มาวิเคราะห์ผลการศึกษา ทั้งนี้การเก็บข้อมูลภาษาผ่านสื่อสังคมออนไลน์ควรใช้เครื่องมือใดจึงจะเหมาะสมและสามารถได้ข้อมูลทางภาษาที่น่าเชื่อถือและสามารถนำไปวิเคราะห์ได้ดีโดยมีงานวิจัยผ่านสื่อสังคมออนไลน์จำนวนหนึ่งศึกษาโดยใช้เรื่องเล่าขนาดย่อมแต่ด้วยวิธีการเล่าเรื่องโดยทั่วไปจะไม่มีการใช้ถ้อยคำปฏิเสธ ผู้วิจัยจึงออกแบบคำถามสัมภาษณ์ที่เป็นเรื่องเล่าสถานการณ์สมมติเพื่อกระตุ้นให้ใช้คำปฏิเสธ

4. วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาถ้อยคำปฏิเสธในภาษาถิ่นโคราชผ่านการทดลองใช้พื้นที่เสมือนบนสื่อออนไลน์ในการเก็บข้อมูลวิจัยภาคสนาม

5. สมมติฐาน

การเก็บข้อมูลผ่านสื่อออนไลน์โดยคำถามสัมภาษณ์เชิงเรื่องเล่าขนาดย่อมจะช่วยให้ได้ข้อมูลภาษาเกี่ยวกับถ้อยคำปฏิเสธในภาษาถิ่นโคราชที่สามารถนำมาวิเคราะห์รูปแบบและวิธีการใช้ถ้อยคำปฏิเสธในภาษาถิ่นโคราชได้

6. วิธีการดำเนินการศึกษา

การศึกษานี้เริ่มต้นจากผู้วิจัยทดลองสร้างเฟซบุ๊ก แฟนเพจ เพื่อใช้ติดต่อสื่อสารเกี่ยวกับภาษาถิ่นโคราชและประชาสัมพันธ์ให้ผู้สนใจทั่วไปกดติดตามพร้อมทั้งเชิญเข้ากลุ่มสนทนาออนไลน์ ทั้ง กลุ่มบนเฟซบุ๊กและกลุ่มไลน์ ทั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มสำคัญ คือ กลุ่มผู้ใหญ่และกลุ่มวัยรุ่น จากนั้นทดลองพูดคุยชวนถกประเด็นอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้งในระยะเวลา 1 เดือน และเชิญชวนให้ผู้เข้าร่วมวิจัยตอบแบบสอบถามหรือสัมภาษณ์ออนไลน์ พร้อมทั้งเชิญชวนเข้าสัมภาษณ์โดยใช้โปรแกรมการประชุมออนไลน์ผ่าน Zoom ศึกษาโดยสังเกต บันทึก และรวบรวมข้อมูลนำมาวิเคราะห์ทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ ในการวิเคราะห์เชิงปริมาณ คือ การนับความถี่การปรากฏถ้อยคำปฏิเสธในภาษาถิ่นโคราชพร้อมทั้งวิเคราะห์เปรียบเทียบความถี่การปรากฏร่วมกับหน่วยคำอื่น ๆ ส่วนการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ คือ การวิเคราะห์ชนิดของคำ (Part of Speech) ที่มา (origin) และความหมาย (Semantics) ของถ้อยคำปฏิเสธในภาษาถิ่นโคราช หลังจากนั้นนำข้อมูลภาษาหาความถี่การปรากฏของถ้อยคำปฏิเสธ

7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การศึกษานี้ผู้วิจัยหวังว่าจะได้ข้อมูลภาษาเกี่ยวกับถ้อยคำปฏิเสธในภาษาถิ่นโคราชเพื่อใช้ในการอ้างอิง อนุรักษ์และขยายผลในการศึกษาเกี่ยวกับการใช้ถ้อยคำปฏิเสธในภาษาอื่น ๆ ต่อไป อีกทั้งเป็นแนวทางการใช้คำถามเชิงเรื่องเล่าขนาดย่อมเพื่อกระตุ้นคำตอบที่มีลักษณะเฉพาะตามโครงสร้างภาษาและเป็นแนวทางพัฒนาการศึกษาวิจัยภาคสนามทางภาษาศาสตร์โดยใช้พื้นที่เสมือนเพื่อทดแทนการศึกษาโดยลงพื้นที่จริงในกรณีเกิดเหตุที่ไม่สามารถลงพื้นที่จริงได้ ที่สำคัญคือเป็นประโยชน์ในการศึกษาภาษาถิ่นหรือภาษากลุ่มชนชาติพันธุ์โดยใช้เทคโนโลยีการสื่อสารมาช่วยเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ต่อไป

ผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีในการวิเคราะห์เรื่องเล่าขนาดย่อมจากการทบทวนวรรณกรรมดังกล่าวจึงออกแบบแบบสอบถามให้เป็นลักษณะเชิงเรื่องเล่าขนาดย่อมโดยกำหนดโครงสร้างไว้ก่อน กล่าวคือเมื่อต้องการถ้อยคำปฏิเสธดังนั้นต้องกระตุ้นด้วยเนื้อหาที่ทำให้ผู้ตอบคำถามตอบเป็นข้อความปฏิเสธตามแนวคิดการใช้เรื่องเล่าขนาดย่อมและแบบสอบถามเชิงบทเพื่อศึกษาการโต้ตอบโดยปรับวิธีการสัมภาษณ์ด้วยวาจาเป็นการสัมภาษณ์โดยให้ผู้ร่วมวิจัยพิมพ์ข้อความโต้ตอบกลับมาแบบสอบถามดังกล่าวได้จัดทำขึ้นภายใต้ข้อจำกัดทางเวลาและเทคโนโลยีพร้อมทั้งสถานการณ์การ

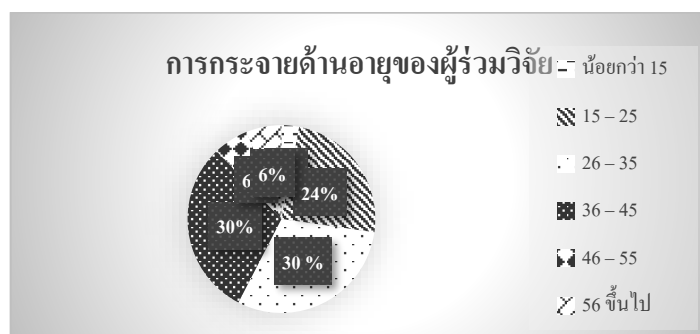
แพร่ระบาดโควิด-19 อันที่จริงแบบสอบถามลักษณะนี้เพิ่งได้รับการเสนอให้เป็นแนวทางการศึกษาวิจัยทางภาษาอีกรูปแบบ (Francois, 2019) อย่างไรก็ตามจากการศึกษาทดลองนี้ก่อให้เกิดระเบียบวิธีการศึกษาที่น่าสนใจเป็นมิติของการศึกษาภาษาศาสตร์เชิงสัมพันธ์เมื่อนำแบบสอบถามไปใช้เก็บข้อมูลก็ทำให้ได้ข้อมูลทางภาษาที่สามารถนำมาวิเคราะห์รูปแบบการใช้ถ้อยคำปฏิเสธในภาษาถิ่นโคราชและอาจจะนำไปพัฒนาปรับใช้กับการศึกษาลักษณะทางไวยากรณ์ตลอดจนรูปแบบการใช้ภาษาประเภทอื่น ๆ ดังจะกล่าวต่อไป

8. ผลการศึกษา

บทความนี้ได้แบ่งเนื้อหาของผลการศึกษาออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ 1) ผลการศึกษาข้อมูลภาษาที่ได้จากการศึกษาเรื่องถ้อยคำปฏิเสธในภาษาถิ่นโคราช 2) ผลการทดลองออกแบบสื่อสังคมออนไลน์เพื่อใช้ศึกษาการลงพื้นที่เสมือนทดแทนการวิจัยภาคสนามทางภาษาศาสตร์ดังนี้

9. ถ้อยคำปฏิเสธในภาษาถิ่นโคราช

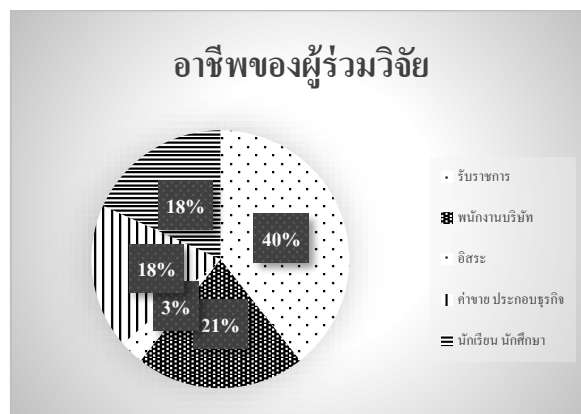
ผลการเก็บข้อมูลเรื่องคำปฏิเสธในภาษาถิ่นโคราชโดยใช้แบบสอบถามบทสนทนาถึงเรื่องเล่า (quasi-narrative conversational questionnaire) พบว่า ได้คำตอบจากการใช้แบบสอบถามหรือแบบสัมภาษณ์ออนไลน์โดยให้ผู้บอกภาษาเป็นผู้พิมพ์คำตอบเอง จำนวน 35 คน แต่มีข้อมูลที่ใช้ได้ 33 คนมีอายุกระจายกันดังนี้ ช่วงอายุน้อยกว่า 15 ปี จำนวน 1 คน ช่วงอายุ 15-25 ปี 8 คน ช่วงอายุ 26-35 ปี จำนวน 10 คน (30%) ช่วงอายุ 36-45 ปี จำนวน 10 คน (30%) ช่วงอายุ 46-55 ปี จำนวน 2 คน (6%) และช่วงอายุ 56 ขึ้นไป จำนวน 2 คน (6 %) ซึ่งแสดงอัตราส่วนเปรียบเทียบดังแผนภูมิต่อไปนี้

ภาพที่ 5 เปรียบเทียบจำนวนผู้เข้าร่วมวิจัยตอบแบบสอบถามและให้สัมภาษณ์ออนไลน์
จำแนกตามอายุ

จากข้อมูลการกระจายของผู้ตอบแบบสอบถามและให้สัมภาษณ์ออนไลน์พบว่า กลุ่มที่เข้าถึงได้น้อย คือ กลุ่มผู้สูงอายุและกลุ่มเด็กและเยาวชนสำหรับกลุ่มน้อยกว่าเนื่องจากเป็นเหตุผลทางจริยธรรมและเด็กอายุประมาณนี้ยังไม่ได้ใช้สื่อสังคมออนไลน์นักหรืออาจจะไม่ได้ให้ความสนใจกับการทำแบบประเมินออนไลน์ ส่วนกลุ่มผู้สูงอายุน่าจะเป็นเหตุผลด้านทักษะการใช้อุปกรณ์สื่อสารออนไลน์ที่ไม่มีความชำนาญนัก เมื่อจำแนกตามอาชีพพบว่า รับราชการสูงสุด 13 คน (40%) ตามมาด้วยพนักงานบริษัท 7 คน (21%) นักเรียน นักศึกษา และค้าขาย ประกอบธุรกิจ กลุ่มละ 6 คน (18%) และประกอบอาชีพอิสระ 1 คน (3%)

ภาพที่ 6 เปรียบเทียบอาชีพของผู้เข้าร่วมวิจัย

จากการสัมภาษณ์และตอบแบบสอบถามได้คำตอบที่เป็นถ้อยคำปฏิเสธที่มีการปรากฏดังต่อไปนี้

1. คำหรือหน่วยคำที่ปรากฏเดี่ยว ๆ ได้

1.1 หี [hɯ:] พร้อมรูปแปร ได้แก่ หี [hɯ:] > [hɯ.ʔɯ] ฮี [hɯ:] หือ [hɯ:] หี้ [hɯ:] ฮี้อ [hɯ.ʔɯ] ‘no’ จำนวน 22, 15, 1, 4, 2 ครั้ง ตามลำดับ รวม 44 ครั้ง คิดเป็น 13.33%

1.2 คำว่า ‘ต่าว’ [tə:w] ‘empty’ ที่มีความหมายว่า ‘เปล่า’ [plə:w] ‘empty’ ปรากฏ 4 ครั้งโดยปรากฏลำพัง 1 ครั้ง ปรากฏหน้าประโยค 1 ครั้งและปรากฏร่วมกับหน่วยอนุภาค ‘ແ່ລ່ວ’ [lɛw] 2 ครั้ง

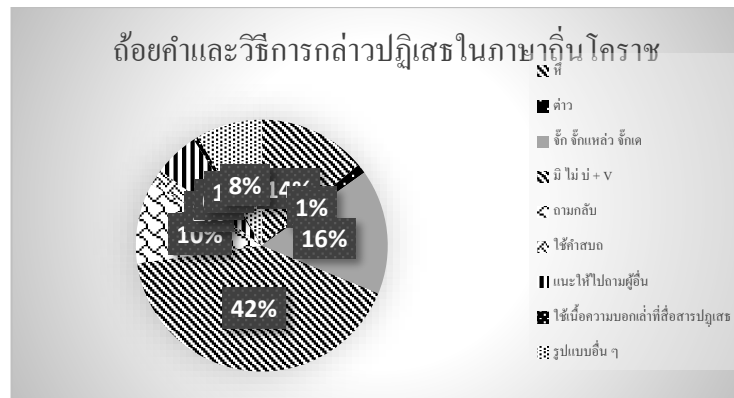
1.3 คำว่า ‘จี้ก’ [tɕák] ‘don’t know’ ปรากฏทั้งสิ้น 53 ครั้งปรากฏลำพัง 6 ครั้ง ปรากฏร่วมกับหน่วยคำอนุภาคว่า ‘ແ່ລ່ວ’ [lɛw] ‘finished’ (TAM หน่วย

อนุภาคบ่งการณลักษณะ) 20 ครั้งและหน่วยคำอนุภาคว่า ‘เด่ะ’ [dɛ̌] ‘assert’ (TAM) 10 ครั้งไม่ปรากฏร่วมกับคำว่า ‘ดอก’ [dɔ̌k] ‘particle’ หน่วยอนุภาคบ่งความปฏิเสธ

2. คำช่วยกริยาบ่งความปฏิเสธ (negative auxiliary) ‘มี’ [mǐ], ‘ไม่’ [mǎi], ‘บ่’ [bɔ̌:] ‘not’ ปรากฏ 137 ครั้ง (32.73%) มี ปรากฏ 107 ครั้ง ไม่ 23 ครั้ง บ่ 7 ครั้ง
3. เมื่อศึกษาการปรากฏร่วมกับคำว่า ‘ใช่’ [tɕʰaj] ‘yes, right’ พบว่า มี [mǐ] ‘not’ + ใช่ [tɕʰaj] ‘right’ 7 ครั้ง (31.82 %) และ มี [mǐ] + ใช่ [tɕʰaj] + ดอก [dɔ̌k] 15 ครั้ง (68.18 %)
4. การปฏิเสธโดยใช้รูปแบบประโยคคำถาม เช่น เป็นไฉน [pen.ʔaj] ‘What’s wrong’ 10 ครั้ง (29.41%) อะไร [ʔa.raj] ‘What’ 1 ครั้ง (2.94 %) ไร [raj] ‘What’ 3 ครั้ง (8.82 %) ไง [ŋaj] ‘how’ 3 ครั้ง (8.82 %) ไหน [naj] ‘where’ 3 ครั้ง (8.82 %) นี [ni:] ‘is it’ 7 ครั้ง (20.59 %) และ นิ [ni] ‘is it’ 7 ครั้ง (20.59 %)

นอกจากนี้ยังพบวิธีการปฏิเสธในรูปแบบอื่น ๆ ได้แก่ การด่ากลับหรือใช้คำสบถ (swear words) เช่น บ้าละวะ [bǎ.là.wǎ] ‘you mad’, จิ๊บ้า [tɕʰi.bǎ.ni:] ‘is it crazy?’, อีบ้าใหญ่ [ʔi.bǎ.jà] ‘such a nut girl’ เป็นต้น หรือการปฏิเสธโดยการประชดหรือการกล่าวตรงข้ามเช่น ดีแฉะเนาะ [dǐ.tɕʰɛ.nɔ̌] ‘such a good thing’, กะแล้วแต่เด่ะ [ka.lɛ̌w.tɕʰɛ̌.de] ‘depending on you’, กะยังชาติว่าเนาะ [kà.jaŋ.tɕʰǎ.t.wǎ.nɔ̌] ‘it is what Chat said’ ยิ่งกว่านั้นยังพบการสูญเสียหน่วยคำปฏิเสธเช่นในคำตอบว่า ‘เห็นเคยได้ยิน’ [hɛ̌n.kʰaj.dǎj.jin.] หรือใช้โครงสร้างบอกเล่าแต่ลงท้ายด้วยอนุภาค ‘- ตีอก’ [dɔ̌k] เพื่อบ่งความปฏิเสธอีกทั้งยังมีวิธีการปฏิเสธโดยการเลี่ยงให้ไปถามคนที่อาจช่วยเหลือได้คนอื่น ๆ เช่น ไปถามเขาตุ้ถั่ว [paj.tɕʰǎ.m.kʰǎw.dú.tɕʰǔa] ‘Let you go ask others’ โดยมีลักษณะประโยคเช่นนี้เกิดขึ้นในการโต้ตอบบทสนทนาในแบบสอบถามถึง 19 ครั้ง

ภาพที่ 7 ถ้อยคำและวิธีการปฏิเสธในภาษาถิ่นโคราช

จากการทดลองใช้เทคโนโลยีการสื่อสารเพื่อทดแทนการลงพื้นที่ภาษาศาสตร์ภาคสนาม สามารถเก็บข้อมูลที่ต้องการศึกษา คือ เรื่องหน่วยคำปฏิเสธได้โดยวิธีที่มีประสิทธิภาพสูงสุด คือ ‘แบบสอบถามออนไลน์’ โดยได้ผลการศึกษามาสามารถจำแนกวิธีการกล่าวปฏิเสธได้ 5 วิธีใหญ่ ๆ ได้แก่ 1) การใช้หน่วยคำปฏิเสธเพื่อบ่งชี้วัฒนธรรม 2) การถามกลับ มีปรากฏ 3) การให้ไปถามผู้อื่น แทนตน 4) การใช้คำสบถ (swear words) หรือประชดและ 5) ใช้ถ้อยคำบอกเล่าแต่มีความหมายปฏิเสธ สำหรับหน่วยคำบ่งชี้วัฒนธรรมปฏิเสธโดยใช้เกณฑ์เชิงวากยสัมพันธ์หรือลักษณะที่ปรากฏของหน่วยคำเหล่านั้น สามารถแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) ปรากฏได้เพียงลำพัง ได้แก่ หี [hɯʔ] ต่าว [tāːw] จึก [tɕák] 2) ใช้เป็นคำช่วยกริยาบ่งความปฏิเสธ ดังนั้น คำนี้มักจะอยู่หน้าคำกริยา และ 3) ปรากฏพร้อมกับหน่วยคำอนุภาคอื่น ๆ เช่น รู้ต้อก [ruː.tɔ̀k] ซึ่งผู้ศึกษาได้แสดงรายละเอียดไว้ในตารางข้างต้นหรือตารางสรุปดังนี้

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบถ้อยคำและวิธีการกล่าวปฏิเสธในภาษาถิ่นโคราช

ถ้อยคำ หรือ วิธีการปฏิเสธ	ความถี่ (ครั้ง)	ร้อยละ (%)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
หี [hɯʔ]	46	13.94	
ต่าว [tāːw]	4	1.21	
จึก [tɕák] จึกแห้ว [tɕák.lɛw] จึกเต [tɕák. dɛ̌]	53	16.06	
มิ [mɪ], ไม่ [mā], บั [bɔː] + V	137	41.52	
ถามกลับ	34	10.30	

ใช้คำสบล	7	2.12	
แนะนำให้ไปถามผู้อื่น	19	5.76	
ใช้เนื้อความบอกเล่าที่สื่อสารปฏิเสธ	2	0.61	
รูปแบบอื่น ๆ	28	8.48	S.D.
	330	100.00	41.78

จากแผนภูมิและตารางข้างต้นแสดงผลว่ามีการใช้หน่วยคำที่เป็นคำเดียวหรือเป็นรูปแปรทางเสียงของคำนั้น สำหรับ ‘ต่ำ’ [tǎ:w] และ ‘จึก’ [tǎk] สามารถปรากฏเพียงลำพังและต้นอนุพากย์ได้นับเป็นหน่วยคำที่สามารถใช้เพียงลำพังได้ซึ่งแสดงถึงความเป็นหน่วยคำอิสระ (free morpheme) และสามารถแสดงวัตถุประสงค์ของการพูดได้ใจความครบถ้วนในคำเดียว ถ้อยคำปฏิเสธที่ปรากฏเพียงลำพังได้ ได้แก่ คำว่า ‘หิ’ [hi:] และรูปแปรอื่น ๆ ปรากฏจำนวน 46 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 13.94, มีการใช้คำว่า ‘ต่ำ’ [tǎ:w] จำนวน 4 ครั้ง ทั้งที่ปรากฏเพียงลำพัง ปรากฏร่วมกับอนุภาคอื่น คิดเป็น 1.21% ซึ่งถือว่าน้อยมาก อย่างไรก็ตามอาจเนื่องจากมีหน่วยยรรยงของคำนี้ที่ใช้ร่วมอยู่ด้วยทั้งจากภาษาไทยมาตรฐาน ‘เปล่า’ และหน่วยคำอื่น ๆ ที่สามารถใช้แทนกันได้ เช่น หิ [hi:] ไม่ได้ทำ เป็นต้น และหน่วยคำที่สามารถปรากฏลำพังได้ คือ จึก [tǎk] โดยปรากฏ 53 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 16.06 ปรากฏกับอนุภาค แห่ว [ɛw] เด่ [dɛ] ค่อนข้างบอย ส่วนหน่วยคำที่ทำหน้าที่เป็นคำช่วยกริยามักปรากฏหน้าคำกริยาหลักของประโยค ได้แก่ มิ [mi] ไม่ [ma:] บ่ [bɔ:] โดยปรากฏ 137 ครั้ง ร้อยละ 41.52 ซึ่งนับเป็นการปฏิเสธหรือกล่าวเนื้อหาตรงข้ามที่พบบ่อยที่สุด

สำหรับ คำว่า ‘มิ’ [mi] ปรากฏบ่อยที่สุด 107 ครั้ง ในขณะที่ ไม่ [ma:], 23 ครั้ง และ บ่ 7 ครั้ง ทั้งที่คำว่า มิ สามารถแทนคำว่า ไม่ ได้ทุกกรณีแต่ผู้ใช้ภาษาถิ่นโคราชยังใช้คำว่า ‘มิ’ [mi] ซึ่งเป็นคำดั้งเดิมนับแต่สุโขทัยและอยุธยาตั้งการศึกษาของนิดา จำปาทิพย์ (2557) ที่กล่าวว่า ไม่ มาจากการกลมกลืนเสียงของคำว่า ‘มิ’ [mi] + ‘ได้’ นอกจากนี้ หน่วยคำปฏิเสธ ‘บ่’ [bɔ:] ไม่ได้ใช้ในลักษณะเช่นเดียวกันกับ มิ [mi] หรือ ไม่ [ma:] ทุกกรณี บ่ [bɔ:] สามารถปรากฏเพียงลำพังได้ใช้แสดงคำถามได้ และแทนความหมายของประโยคในลักษณะ echo questions ได้เช่นเดียวกันกับ Yes/No ในขณะที่ ‘มิ’ [mi] ไม่สามารถปรากฏเพียงลำพังต้องมีกริยาหรือวิเศษณ์ตามมาเสมอ

การทดลองออกแบบพื้นที่เสมือนในสื่อสังคมออนไลน์แทนการวิจัยภาคสนามในสถานที่จริงทางภาษาศาสตร์

การสร้างแฟนเพจ เฟซบุ๊ก เนื่องจากผู้วิจัยใช้ชื่อตัวของผู้วิจัยเองและไม่ได้มีการเปิดตัว วรรณคดีอะไรนัก ประกอบกับในช่วงระยะ 1 ปี ที่ผ่านมามีเฟซบุ๊กแฟนเพจเกิดขึ้นมาใหม่จำนวนมาก ทำให้เฟซบุ๊กแฟนเพจยังไม่ได้ได้รับความนิยมและมีผู้คนที่ติดตามมานัก จากการโพสต์ในระยะเวลา 1 เดือน ที่ผ่านมาสามารถเข้าถึงกลุ่มผู้สนใจเพียงโดยเฉลี่ย 3 – 4 คน เมื่อศึกษาผ่านการสังเกต เปรียบเทียบกับแฟนเพจที่เกี่ยวข้องกับเครือข่ายสังคมของผู้ใช้ภาษาถิ่นโคราชอื่น ๆ เช่น พิมายกินอะไรดีหรือเพจพิมายอะไรก็ได้มีผู้สนใจติดตามและร่วมโพสต์อย่างต่อเนื่องอาจเนื่องจากเป็นประเด็นด้านปากท้องเป็นสำคัญและเป็นพื้นที่ให้พ่อค้าแม่ค้าสามารถโพสต์เพื่อนำเสนอสินค้าของตนเองได้จึงได้รับความนิยมเป็นพิเศษและมีผู้ติดตามอย่างต่อเนื่องกว้างขวาง ประเด็นสำคัญอีกประการหนึ่งคือ นโยบายของเฟซบุ๊กเองที่ต้องการให้ผู้ใช้แฟนเพจต้องชำระเงินจึงจะช่วยส่งเสริมให้แฟนเพจเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้มากขึ้น

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยเห็นว่า อาจจะไม่จำเป็นต้องสร้างเฟซบุ๊กแฟนเพจใหม่แต่หากมีการร่วมมือกับชุมชนสื่อสังคมออนไลน์ของผู้ใช้ภาษาถิ่นโคราชที่ได้รับความนิยมอยู่แล้วอาจจะทำให้การนำเสนอเนื้อหาด้านภาษาถิ่นได้รับความนิยมมากขึ้นทั้งนี้หากมีการนำเสนอร่วมกับเพจอื่นจะมีปัญหาเรื่องเนื้อหาที่นำเสนอไม่ใช่ประเด็นเฉพาะด้านภาษาเป็นสำคัญ

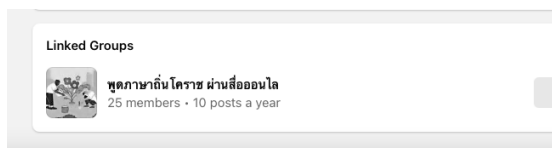
นอกจากนี้ หากเปรียบเทียบกับเฟซบุ๊กของชุมชนผู้ใช้ภาษาถิ่นโคราช กรณีศึกษาพื้นที่อำเภอพิมายนี้ มีเฟซบุ๊กแฟนเพจ ที่เกี่ยวข้องกับศิลปะ วัฒนธรรมที่สำคัญ คือ กลุ่มอนุรักษ์

Published	Post	Type	Targeting	Reach	Engagement	Promote
06/12/2021 3:41 PM	แคมเปญ "คำปฐมนิเทศ" ในภาษาถิ่นโคราช จากการศึกษาวิจัยของเราได้			2	1 16	
05/09/2021 5:51 PM	สีสันดี แปลว่าอะไร?			1	0 0	
05/30/2021 11:08 PM	คำว่า "เจ๊ซอ"			1	0 0	
05/10/2021 8:32 PM	สำหรับผู้สนใจทั่วไปหรือ มีอง ๆ มีคอมเม้นท์มาเยอะแยะ ค่ะค่ะป้าป้า			1	0 0	
05/01/2021 10:20 PM	https://drive.google.com/drive/mobile?folders=1L8U6u8jgJ_g-			2	0 0	

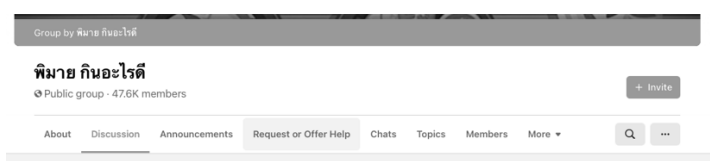
ภาพที่ 8 การโพสต์และผู้ติดตามบนเฟซบุ๊กแฟนเพจเพื่อเป็นพื้นที่ศึกษา

ภาพที่ 9 การประชาสัมพันธ์การประชุมออนไลน์

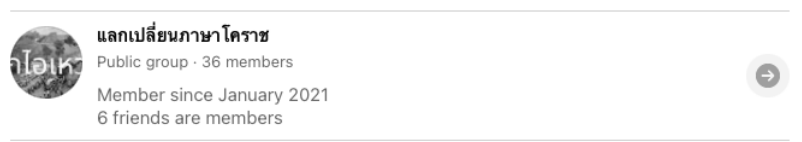
ภาพที่ 10 จำนวนผู้เข้าร่วมกลุ่มสื่อสารภาษาถิ่นโคราชผ่านสื่อออนไลน์ 25 คน

ภาพที่ 11 จำนวนผู้เข้าร่วมกลุ่มอื่น ๆ ตัวอย่าง พินายกินอะไรดี จำนวน 47,600 คน

ภาพที่ 12 จำนวนผู้เข้าร่วมกลุ่มอื่น ๆ ตัวอย่าง พินาย ชาย อะไร ก็ได้ จำนวน 13,000 คน

ภาพที่ 13 จำนวนสมาชิกกลุ่มแลกเปลี่ยนภาษาโคราช จำนวน 36 คน

ผลการศึกษาพบว่า การศึกษาวิจัยภาคสนามสำหรับกลุ่มชุมชนภาษาท้องถิ่นนั้นยังประสบปัญหาค่อนข้างมาก แม้จะมีเทคโนโลยีสื่อสารผ่านอินเทอร์เน็ตที่สะดวกสบายแต่พบปัญหาเรื่องการใช้อุปกรณ์สื่อสาร การนัดหมาย การให้ข้อมูล การมีปฏิสัมพันธ์โต้ตอบยังน้อย ผู้ช่วยวิจัยยังขาดทักษะการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีสื่อสาร เช่น โปรแกรมประชุมออนไลน์ เป็นต้น ส่วนในการสื่อสารทั้งเฟซบุ๊ก แพนเพจและกลุ่มไลน์ เมื่อผู้ทำวิจัยสื่อสารด้วยลายลักษณ์อักษรมักเป็นการสื่อสารฝ่ายเดียวหรืออาจมีสมาชิกในกลุ่มมาตอบบ้างแต่เป็นจำนวนน้อยมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาด้วยวิธีนี้ไม่สามารถเข้าถึงกลุ่มผู้ใช้ภาษาถิ่นในชีวิตประจำวันเป็นภาษาเดียวอย่างแท้จริงได้ เนื่องจากกลุ่มนี้มักเป็นผู้สูงอายุมีทักษะการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารน้อยหรืออาจจะมีอุปกรณ์สื่อสารเลยจากการศึกษาเบื้องต้นผู้วิจัยจึงสรุปว่า การศึกษาวิจัยภาษาศาสตร์ภาคสนามยังควรเป็นการลงพื้นที่จริงนอกจากปัญหาเรื่องอุปกรณ์การสื่อสารและทักษะการใช้อุปกรณ์แล้วยังไม่สามารถเข้าถึงข้อมูล

เชิงลึกในบางแง่มุมได้ เช่น การศึกษาจะอยู่ในกลุ่มนักเรียน นักศึกษา ผู้ได้รับการศึกษาและมีรายได้สูงเท่านั้น แต่ไม่อาจเข้าถึงข้อมูลภาษาของกลุ่มชนชั้นล่างที่มีแนวโน้มใช้ภาษาถิ่นในชีวิตประจำวันมากกว่าได้ เว้นเสียแต่ว่าการศึกษานั้นอาจจะมุ่งเน้นที่การฟื้นฟูภาษาในกลุ่มคนรุ่นใหม่และผู้ใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นสำคัญ

9. สรุปและอภิปรายผล

การศึกษาถ้อยคำปฏิเสธรในภาษาถิ่นโคราชมีประเด็นที่น่าสนใจอีกประการหนึ่ง คือ การศึกษาวัฒนธรรมปฏิบัติขณะที่แต่ละคนพูดประโยคที่พิมพ์นั้นมีสีหน้าท่าทาง อารมณ์ น้ำเสียงอย่างไรจะช่วยให้สามารถศึกษาวิธีการปฏิเสธในภาษาถิ่นโคราชได้ลึกยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ยังมีวิธีการปฏิเสธที่สำคัญอีก 4 วิธี ได้แก่ 1) การย้อนถามกลับ เช่น ฉันทจิปไร้กะแก้มะ? จิปไร้นี้? ‘ใครจะรู้? จะรู้หรือ?’ 2) ใช้คำสบถ เช่น บ้าละวะ อีบ้าใหญ่ ห่าปัดสองปัด ‘ห่าปัด, ห่ากวาด’ (เป็นสแลงที่เสริมข้อความมาภายหลัง) 3) แนะนำให้ไปถามคนอื่น วิธีนี้เป็นวิธีปิดการะ เนื่องจากตนเองไม่รู้แล้วก็จะต้องไปหาคนอื่นที่อาจจะรู้จัก ส่วนใหญ่แนะนำไปถามผู้ใหญ่บ้านสี และประการสุดท้าย 4) ใช้เนื้อความบอกเล่าแต่มีเจตนาสื่อสารปฏิเสธ เช่น เห็นเคยไดยิน โดยเสียงคำว่า ‘ไม่’ ถูกตัดออกไป เพราะในกรณีนี้ เราไม่สามารถเห็นสิ่งที่เคยไดยินในเชิงกริยากรรม (Active) ได้ อาจทำให้ผู้ฟังสามารถตีความได้ว่า ‘ไม่เห็นจะเคยไดยิน’

การศึกษาเรื่องคำปฏิเสธในภาษาถิ่นโคราชโดยการทดลองใช้พื้นที่เสมือนเพื่อการเก็บข้อมูลภาษาโดยอาศัยเทคโนโลยีการสื่อสารด้วยการทำแบบสอบถามเชิงสัมภาษณ์โดยจำลองบทสนทนาและเรื่องเล่าขนาดย่อมในครั้งนี้อย่างทดลองใช้สื่อเฟซบุ๊กทั้งแฟนเพจและกลุ่ม นอกจากนี้ยังมีการสื่อสารผ่านไลน์แอปพลิเคชันเพื่อการสื่อสารพูดคุยอีกทั้งการเชิญผู้ทำแบบสอบถามให้เข้าประชุมสัมภาษณ์ออนไลน์ สำหรับในการศึกษานี้ยังไม่ประสบผลสำเร็จเนื่องจากชื่อเฟซบุ๊กแฟนเพจยังไม่เป็นที่รู้จัก และประเด็นเรื่องภาษาเป็นเรื่องละเอียดอ่อนผู้ใช้ภาษาถิ่นในท้องถิ่นอาจจะยังไม่ตระหนักว่ามีความสำคัญอย่างไร จากความพยายามศึกษานี้ที่คาดการณ์ไว้ว่าถ้าเราขอความอนุเคราะห์ให้ส่งต่อแนะนำไปเรื่อย ๆ น่าจะได้ข้อมูลและผู้เข้าร่วมวิจัยมากประมาณหนึ่ง แต่เมื่อส่งอีเมลไปเชิญให้เข้าร่วมประชุมออนไลน์กลับมีผู้สนใจเข้าร่วมน้อยมาก ทั้งนี้อาจเพราะการจัดการที่ผู้ทำวิจัยเองยังไม่ได้ออกแบบให้รัดกุมดีพอ

อย่างไรก็ตาม วิธีการใช้เครื่องมือประเภทแบบสอบถามออนไลน์โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้ตอบด้วยคำพูดของตนเอง จากการกำหนดสิ่งที่ผู้วิจัยต้องการศึกษาและสามารถ

นำมาวิเคราะห์แบบลักษณะภาษาและโครงสร้างได้เป็นอย่างดี แต่เพื่อให้ข้อมูลน่าเชื่อถือและเห็นบริบทของการสื่อสารอย่างแท้จริงก็ควรจำเป็นต้องศึกษาด้วยวิธีการภาคสนามอย่างแท้จริง นอกจากประเด็นด้านการเก็บข้อมูลด้านบริบททางสภาพสิ่งแวดล้อมแล้ว อีกประการหนึ่งที่ทำให้การศึกษาวิจัยทางภาษาศาสตร์ภาคสนามยังไม่สามารถใช้เทคโนโลยีทดแทนได้ทั้งหมดกล่าวคือ ส่วนใหญ่ภาษาที่อยู่ในภาวะวิกฤตมักคงเหลือผู้พูดในกลุ่มผู้สูงอายุและอาจจะไม่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีพอที่จะซื้อหรือใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ ดังนั้นวิธีหนึ่งหากเราไม่สามารถเก็บข้อมูลได้ด้วยตนเองต้องอาศัยเครือข่ายหรือผู้ช่วยวิจัยให้ฝึกทักษะเกี่ยวกับการใช้อุปกรณ์เพื่อการประชุมออนไลน์หรือบันทึกการสัมภาษณ์ได้

เอกสารอ้างอิง

- กนิษฐา พุทธเสถียรและทิพย์วารี สงนอก. (2563). พยัญชนะต้นควบกล้ำในภาษาถิ่นโคราช. *ศิลปวัฒนธรรมอีสาน (สาขาศิลปะวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏแห่งประเทศไทยกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ)*, 1(1), (มกราคม – มิถุนายน 2563), 97-111.
- กรกมล ไวยราบูตร, เพ็ญภา สุขเสริม และศิริวงศ์ เหลือสุข. (2561). *ศึกษาการดำรงอยู่ของภาษาถิ่นโคราช*. นครราชสีมา.
- ขุนสูงภักดิ์ศึกษากร. (2521). *ภาษาสำเนียงโคราช: ของดีโคราช*. นครราชสีมา: ตราเสือการพิมพ์.
- จอมขวัญ ขำโคกสูง. (2553). *คำซ้อนในภาษาถิ่นโคราช*. (การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต).
- พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร. สืบค้นจาก
<https://uctal.thailis.or.th/Catalog/BibItem.aspx?BibID=b02691720>
- ชลิตา รินทร์พรหม. (2520). *ระบบหน่วยเสียงในภาษาถิ่นโคราช*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. สืบค้นจาก
<http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/25337>
- ชูชีพ เปียदनอก. (2532). *การศึกษาเรื่องคำศัพท์ในภาษาไทยถิ่นโคราช*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต) สาขาวิชาจารึกภาษาไทย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร. สืบค้นจาก
<http://sure.su.ac.th/xmlui/discover?query=ชูชีพ+เปียदनอก.+%282532%29.+การศึกษาเรื่องคำศัพท์ในภาษาไทยถิ่นโคราช>.

- ณัฏฐา จุลพรหม. (2534). *คำลงท้ายในภาษาถิ่นโคราช*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท) สาขาวิชา
จารึกภาษาไทย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร. สืบค้นจาก
<http://www.sure.su.ac.th/xmlui/handle/123456789/1775>
- ถาวร สุกงกช. (2527). *ภาษาถิ่นโคราช: การศึกษาในเชิงวิเคราะห์เรื่องเสียงและความหมาย*.
นครราชสีมา: คณะวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยครุราชสีมา.
- ทิพย์วารี สงนอก. (2564). การพัฒนาแอปพลิเคชันมือถือเพื่อการเรียนรู้สำเนียงภาษาถิ่นโคราชของ
นักเรียน ป.6 ในเทศบาลนครนครราชสีมา. *สารานุกรมศาสตร์*, 32(2), 1-15.
<https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jiskku/index>
- นฤมล จันทระวงศ์. (2528). *ลักษณะนามในภาษาไทยโคราชที่บ้านบึงทับปรวงค์ ต.กระโทก อ.โชคชัย
จ.นครราชสีมา*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท) กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
สืบค้นจาก <http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/17692>
- นิตา จำปาทิพย์ . (2557). *พัฒนาการของคำบอกปฏิเสธ "ป" "มิ" "ไป" "ไม่" ในภาษาไทย*.
(วิทยานิพนธ์ปริญญาโท) กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. สืบค้นจาก
<http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/45878>
- บุษบา แฝงสาเคน. (2557). *การเลือกใช้ภาษาและทัศนคติที่มีต่อภาษาไทยถิ่นโคราชของประชากร
ชาวไทยโคราช*. (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ประภัสสร มลิวัลย์. (2530). *ภูมิศาสตร์ภาษาไทยถิ่นในจังหวัดสระบุรี: การศึกษาโดยใช้คำศัพท์*.
กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล. DOI :
https://doi.nrct.go.th/ListDoi/listDetail?Resolve_Doi=
- มนัส โกมลทา. (2539). *เสียงวรรณยุกต์ภาษาโคราช : การศึกษาเชิงกลศาสตร์*. (วิทยานิพนธ์
ปริญญาโท) กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- รพีพร สิทธิ. (2549). *การแปรของคำศัพท์และวรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่นโคราชตามรุ่นอายุและ
ความสะดวกของการคมนาคม*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท) กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย. สืบค้นจาก <http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/56680>
- วรรณา เทียนมี. (2526). *วรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่นโคราช*. *ภาษาและวัฒนธรรม*, 3(1), 2526, 49-62.
- วรรณิ บุญศักดิ์. (2526). *อิทธิพลของภาษาถิ่นโคราชที่มีต่อการเขียนคำ ของนักเรียนชั้น
ประถมศึกษาปีที่หก*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท) กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย. สืบค้นจาก <http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/21019>

- วิจิตร ภาณุพงศ์. (2529). ภูมิศาสตร์คำศัพท์ในจังหวัดนครราชสีมา: โครงการนำร่อง. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิจัย ฝ่ายวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริวิไล ชีระโรจนารัตน์และกัลยา ดิงศภักย์. (2552). การสร้างแผนที่ภูมิภาคทางภาษาถิ่นของประเทศไทย: กรณีศึกษาแนวแบ่งเขตภาษาไทยถิ่นกลาง. *Journal of Letters*, 38(1), 166-202. สืบค้นจาก <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jletters/article/view/53321>
- ศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี. (2012). ฐานข้อมูลพจนานุกรมภาษาโคราช. สืบค้นเมื่อ December 7, 2021, จาก http://nm.sut.ac.th/korat_dic/.
- สิทธิเชศวร์ เจนเรื่อย. (2563). พลังชีวิตอันแผ้วเบา ภายใต้เงาสื่อสังคมออนไลน์: ทักษะคิดและการเลือกใช้ภาษาถิ่นโคราช. การประชุมวิชาการระดับนานาชาติเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการและวัฒนธรรม 4 สถาบันการศึกษา "ภาษาและวัฒนธรรมไทยในวิถีโลกสมัยใหม่ Thai in the Modern World". มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (17-18 ธันวาคม 2563) <https://arts.tu.ac.th/thaiinmodernworld>
- สิทธิศักดิ์ ธรรมทยาโท (พรมสิทธิ์), พระ, เรื่องเดช ปันเขื่อนขัตติย์และปรีชา คะเนตนอก. (2563). การศึกษาภาษาถิ่นในจังหวัดนครราชสีมาตามแนวภูมิภาษาศาสตร์, *สังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ*. 5(2). (กุมภาพันธ์ 2563).
- สุรชาติพิย ชีรานูวรรตน์. (2545). วิเคราะห์ระบบเสียงภาษาถิ่นไทเบ็งหรือไทแดง ตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี. (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุวิไล เปรมศรีรัตน์. (2542). ภาษาและชนชาติพันธุ์ในเขตที่ราบสูงโคราช, *สังคมและวัฒนธรรมในประเทศไทย*. ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร มหาวิทยาลัยศิลปากร. 267-284.

References

- Amant, K. S. (2007). *Linguistic and Cultural Online Communication Issues in the Global Age*. IGI Global.
- Chambers, J., & Trudgill, P. (1998). *Dialectology* (2nd ed., Cambridge Textbooks in Linguistics). Cambridge: Cambridge University Press.
- doi:10.1017/CBO9780511805103

- Eberhard, David M., Gary F. Simons, and Charles D. Fennig (eds.). (2021). *Ethnologue: Languages of the World*. Twenty-fourth edition. Dallas, Texas: SIL International. Online version: <http://www.ethnologue.com>.
- François, A. (2019). *A proposal for conversational questionnaires*. In (pp. 155-196).
- Guy, G., & Labov, W. (2013). Entrevista com William Labov. *Calidoscópio*, 11. <https://doi.org/10.4013/cld.2013.111.10>
- Hokke, S., et.al (2018). Ethical issues in using the internet to engage participants in family and child research: A scoping review. *PLOS ONE*, 13(9), e0204572. [doi:10.1371/journal.pone.0204572](https://doi.org/10.1371/journal.pone.0204572)
- Labov, W. (1997). Some further steps in narrative analysis. *Journal of Narrative & Life History*, 7(1-4), 395–415. <https://doi.org/10.1075/jnlh.7.49som>
- Leemann, A., Jeszenszky, P., Steiner, C., & Messerli, J. (2020, July 7). (PDF) *Linguistic fieldwork in a pandemic: Supervised data collection combining smartphone recordings and videoconferencing*. ResearchGate.https://www.researchgate.net/publication/342736029_Linguistic_fieldwork_in_a_pandemic_Supervised_data_collection_combining_smartphone_recordings_and_videoconferencing.
- McMahon, A. (1994) *Understanding Language Change*. Cambridge University Press, Cambridge, UK. <https://doi.org/10.1017/CBO9781139166591>
- Paolillo, J. (1999). The Virtual Speech Community: Social Network and Language Variation on Irc. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 4(4). <https://doi.org/10.1111/j.1083-6101.1999.tb00109.x>
- Paolillo, J. (2006, June 23). *The Virtual Speech Community: Social Network and Language Variation on IRC*. Wiley Online Library. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/j.1083-6101.1999.tb00109.x>.

- Rangel, J. (26/03/2020). A fieldwork linguist's guide to COVID-19. Where's the last speaker? *Where's the last speaker?* . Retrieved from <https://wils.hypotheses.org/793>.
- Sloan, L., & Quan-Haase, A. (2017). *The SAGE Handbook of Social Media Research Methods* (L. Sloan & A. Quan-Haase Eds.). London, California, New Delhi, Singapore: SAGE Publications Ltd.
- St.Amant, K. (2007, March 31). *Linguistic and Cultural Online Communication Issues in the Global Age*. Google Books.
https://books.google.com/books/about/Linguistic_and_Cultural_Online_Communica.html?id=sYqmA3BHkPkC.
- Teerarojanarat, S., & Tingsabadh, K. (2011). A GIS-based approach for dialect boundary studies. *Dialectologia*, 55-75.
- Teerarojanarat, S., & Tingsabadh, K. (2011). Using GIS for linguistic study: A case of dialect change in the northeastern region of Thailand. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 21, 362–371. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2011.07.015>
- Trudgill, P. (1974). *The Social Differentiation of English in Norwich*. Cambridge: CUP.